

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3020/2018. (I. 26.) AB HATÁROZATA

alkotmányjogi panasz elutasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság a Kúria Bfv.1456/2014/4. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt elutasítja.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó képviselőjében dr. Kamarás Géza ügyvéd (1073 Budapest, Erzsébet körút 44–46., II/17.) az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz.
- [2] 1.1. A Fővárosi Bíróság – a Fővárosi Ítéltábla által részben megváltoztatott – jogerős ítéletében az indítványozót bűnösnek mondta ki bűnsegédként elkövetett emberölés bűntettének kísérletében –, illetve jelentős értékre, fegyveresen és bűnszövetségben elkövetett rablás bűntettének kísérletében mint társtettet, valamint más bűncselekményekben. Az indítványozóval szemben Fővárosi Ítéltábla a jogerős ítéletben – halmazati büntetésül – tizenöt évi fegyházbüntetést és tíz évi közügyektől eltiltás mellékbüntetést szabott ki, valamint kimondta, hogy az indítványozó feltételes szabadságra nem bocsátható.
- [3] A jogerős ítélettel szemben az indítványozó – védője útján – a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) 416. § (1) bekezdés a), b) és c) pontjaira alapított felülvizsgálati indítványt terjesztett elő, amelynek a Kúria nem adott helyt és a Fővárosi Bíróság, valamint a Fővárosi Ítéltábla (a továbbiakban: ítéltábla) ítéleteit hatályában fenntartotta.
- [4] 1.2. Az indítványozó védője – az Alkotmánybíróság 23/2014. (VII. 15.) AB határozatának meghozatalát követően – a jogerős ítélettel szemben ismét felülvizsgálati indítványt nyújtott be a Be. 416. § (1) bekezdés e) pontjára alapítottan, amelyben indítványozta, hogy a Kúria akként változtassa meg a jogerős ítéletet, hogy a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárását mellőzze.
- [5] Az indítványozó indokolása szerint az ítéltábla ítéletében az időbeli hatály [a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) 2. §-a szerinti] vizsgálata során leszögezte, hogy az elbíráláskor hatályos jogszabály azon rendelkezése, amely – az elkövetéskor hatályos jogszabállyal szemben – az indítványozó vonatkozásában nem zárja ki a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét, e körben kétségtelenül kedvezőbb elbírálást tesz lehetővé az indítványozóra. Ugyanakkor a régi Btk. elbíráláskor hatályos 85. § (4) bekezdése alapján kötelezően életfogytig tartó szabadságvesztést kellett volna kiszabni az indítványozóval szemben és ennek következtében az elbíráláskor hatályos jogszabály összhatásában már nem értékelhető az elkövetőre kedvezőbb jogszabálynak az elkövetéskor hatályos régi Btk-val összevetve, sőt – önmagában az említett rendelkezésre figyelemmel – jóval szigorúbbnak minősül, ezért az indítványozó cselekményét az elkövetéskor hatályos büntető törvény alapján bírálta el.

- [6] Az indítványozó szerint az Alkotmánybíróság említett határozatának meghozatalát követően – mivel a határozat visszamenőleges hatállyal semmisítette meg a régi Btk. 85. § (4) bekezdését – egyértelműen az elbíráláskor (a jogerős ítélet meghozatalakor) hatályos büntető törvény enyhébb az indítványozóra nézve, amely lehetővé teszi a feltételes szabadságra bocsátás alkalmazását. Az indítványozó tehát a Be. 416. § (1) bekezdés e) pontja szerinti felülvizsgálati indítványát arra alapozta, hogy az ítéletábra a büntető törvény időbeli hatályával kapcsolatos döntésénél a régi Btk. – az Alkotmánybíróság által alaptörvény-ellenesnek minősített – 85. § (4) bekezdését is értékelte, ennek következményeként zárta ki a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből, így az Alkotmánybíróság határozatában elrendelt felülvizsgálat kiterjed az indítványozó ügyére is.
- [7] 2. A Kúria a Bfv.I.1456/2014/4. számú végzésével az indítványozó felülvizsgálati indítványát elutasította. A végzés indokolása szerint a védő az ismételt, a Be. 416. § (1) bekezdésének e) pontja szerinti felülvizsgálati indítványát arra alapította, hogy az Alkotmánybíróság 23/2014. (VII. 15.) AB határozatában elrendelte a régi Btk. kérdéses rendelkezésének alkalmazásával érintett, jogerősen lezárt büntetőügyek felülvizsgálatát.
- [8] A Kúria álláspontja szerint ugyanakkor az ítéletábra a régi Btk. 2. §-a alapján elvégzett értékelő tevékenysége során csupán figyelembe vette, de az ügyben nem alkalmazta az Alkotmánybíróság által később megsemmisített jogszabályi rendelkezést. Márpedig az Alkotmánybíróság határozata nem a régi Btk. 85. §-ának 2010. július 23-tól hatályos (4) bekezdésének figyelembe vételével, hanem annak alkalmazásával meghozott, jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát rendelte el. A felülvizsgálati indítvánnyal megtámadott másodfokú ítéletből azonban kitűnik, hogy az ítéletábra éppen a régi Btk. kérdéses rendelkezésére figyelemmel alkalmazta az elkövetéskori büntető törvényt. Ez pedig – a Kúria érvelése szerint – nem az alaptörvény-ellenesnek nyilvánított rendelkezés alkalmazását, hanem – a visszaható hatályú büntetés alkotmányos alapelvéből következő – nem-alkalmazását jelentette. Az Alkotmánybíróság pedig azon büntetőügyek felülvizsgálatát, amelyekben az eljáró bíróságok a régi Btk. 85. § (4) bekezdését a törvény 2. §-ában foglaltak miatti nem-alkalmazásáról határozott, nem rendelte el.
- [9] A Kúria szerint a fentiek alapján a védő tévesen hivatkozott a Be. 416. § (1) bekezdésének e) pontja szerinti felülvizsgálati okra, mert valójában a felülvizsgálati indítványa a 416. § (1) bekezdésének b) pontján alapszik, amikor az ítéletábrának a régi Btk. 2. §-án alapuló döntését támadja. A végzés indokolása szerint – tekintettel arra, hogy az indítványozó védője korábban egy ízben már előterjesztett a Be. 416. § (1) bekezdésének a), b) és c) pontjára alapított és eredménytelennek mutatkozott felülvizsgálati indítványt – újabb indítványa ezért a törvényi tilalom [Be. 418. § (3) bekezdése] ellenére ismételten előterjesztettnek, így törvényben kizártnak minősült.
- [10] 3. Az indítványozó ezt követően fordult alkotmányjogi panasszal az Alkotmánybírósághoz. Panaszában és annak kiegészítéseiben kifejtette, hogy a Kúria Bfv.I.1456/2014/4. számú végzésében kifejtett jogértelmezés elsősorban az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében foglalt jogorvoslati jogát sértette, valamint ennek következtében a IV. cikk (2) bekezdésében foglaltak megsértésével fosztották meg személyi szabadságától. Az indítványozó indokolásának lényege szerint azzal, hogy az ítéletábra az Alkotmánybíróság által alaptörvény-ellenesnek talált és *ex tunc* hatállyal megsemmisített jogszabályi rendelkezés tartalmát értékelve alkalmazta az elkövetéskor hatályos büntető törvényt, közvetett módon alkalmazta a régi Btk. 85. § (4) bekezdését is. Mindezekre figyelemmel a Kúria helytelenül jutott arra a következtetésre, hogy az indítványozó ügyében nincs lehetőség a Be. 416. § (1) bekezdés e) pontjára alapított felülvizsgálati eljárás lefolytatására. E jogértelmezés megfosztotta az indítványozót a törvény alapján biztosított kötelező jogorvoslat, a felülvizsgálat lehetőségétől.
- [11] Az indítványozó előadta továbbá, hogy ugyan az ítéletábra „az irányadó törvényi okokból” korlátozta a személyi szabadságát, de a Kúria végzése folytán – az Abtv. 45. § (6) bekezdésében és a Be. 416. § (1) bekezdés e) pontjában foglaltakat figyelmen kívül hagyása okán – mégis sérült a szabadsághoz való joga.
- [12] Mindezekre figyelemmel az indítványozó kérte a Kúria Bfv.I.1456/2014/4. számú végzése alaptörvény-ellenességének megállapítását megsemmisítését.

II.

[13] Az Alkotmánybíróság által figyelembe vett jogszabályi rendelkezések:

[14] 1. Az Alaptörvény rendelkezése:

„XXVIII. cikk (7) Mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.”

„28. cikk A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.”

[15] 2. Az Abtv. alkalmazott rendelkezése:

„45. § (6) Az Alkotmánybíróság az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása alapján jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás és szabálysértési eljárás felülvizsgálatát rendeli el, ha az eljárásban alkalmazott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés semmisségéből a büntetés, illetve az intézkedés csökkentése vagy mellőzése, valamint a büntetőjogi, illetve a szabálysértési felelősség alóli mentesülés vagy annak korlátozása következne.”

[16] 3. A Be. alkalmazott rendelkezései:

„416. § (1) Felülvizsgálatnak a bíróság jogerős ügydöntő határozata ellen akkor van helye, ha
[...]

b) a bűncselekmény törvénysértő minősítése, a büntetőjog más szabályának megsértése miatt törvénysértő büntetést szabtak ki, vagy törvénysértő intézkedést alkalmaztak, illetve a büntetés végrehajtását a Btk. 86. § (1) bekezdésében foglalt kizáró ok ellenére függesztették fel,
[...]

e) az Alkotmánybíróság a jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás felülvizsgálatát elrendelte, feltéve, hogy a terhelt még nem mentesült a büntetett előlélethez fűződő hátrányos következmények alól, vagy a kiszabott büntetés, illetőleg az alkalmazott intézkedés végrehajtása még nem fejeződött be, vagy a végrehajthatósága még nem szűnt meg.”

„418. § (3) Minden jogosult csak egy ízben nyújthat be felülvizsgálati indítványt, kivéve, ha az újabb felülvizsgálati indítvány benyújtása a 416. § (1) bekezdésének e) vagy g) pontján alapul.”

III.

[17] 1. Az Abtv. 56. § (1) bekezdésében meghatározottak szerint az Alkotmánybíróságnak elsődlegesen az alkotmányjogi panasz befogadhatóságáról szükséges döntenie.

[18] Az alkotmányjogi panasz a befogadhatóság feltételei közül megfelel az Abtv. 30. § (1) bekezdésében foglalt azon követelménynek, hogy azt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított 60 napon belül kell benyújtani.

[19] Az alkotmányjogi panasz az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésének sérelmét állító részében az Abtv. 52. § (1b) bekezdés a)–f) pontjaiban támasztott feltételeknek az alábbiak szerint felel meg. Az indítvány tartalmaz az Alkotmánybíróság hatáskörére és az indítványozó jogosultságára vonatkozó hivatkozást, megjelöli az Alaptörvényben biztosított jog sérelmének lényegét és az Alaptörvény megsértett rendelkezését. Ezenkívül megjelöli a sérelmezett bírói döntést és kifejezetten kéri annak megsemmisítését, valamint indokolást is tartalmaz.

[20] 2. Az Abtv. 56. § (2) bekezdése alapján elvégzett vizsgálat alapján az alkotmányjogi panasz az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésének sérelmét állító részében az Abtv. 27. §-ában és az Abtv. 29–31. §-aiban foglalt feltételeket az alkotmányjogi panasz az alábbiak szerint tesz eleget.

- [21] Az egyedi ügyben való érintettség megállapítható, mivel az indítványozó a panasszal támadott ügy terheltje. Megállapítható továbbá, hogy az indítványozónak a támadott határozattal szemben további jogorvoslati lehetősége nem állt fenn.
- [22] Az Abtv. 29. §-a a befogadhatóság további tartalmi feltételeiként nevesíti, hogy a panasznak a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést kell tartalmaznia.
- [23] Az ügyben alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként merült fel, hogy valamely büntetőjogi jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenessége folytán az Alkotmánybíróság által elrendelt, a jogerős határozattal lezárt büntetőügyeket érintő felülvizsgálat tekintetében „az eljárásban alkalmazott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés” kiterjed-e a bíróságok azon, az időbeli hatály kérdésében való döntést megelőző értékelő tevékenységére, amelynek során figyelembe veszik az alaptörvény-ellenessé nyilvánított jogszabályi rendelkezést.
- [24] Az Alkotmánybíróság tanácsa a fentiek alapján az alkotmányjogi panaszt 2015. december 1. napján befogadta.
- [25] 3. Már a befogadási eljárásban is megállapította ugyanakkor az Alkotmánybíróság tanácsa, hogy az alkotmányjogi panasz – az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdésének sérelmét állító részében – nem felel meg a határozott kérelem minden feltételének, ugyanis nem tartalmaz megfelelő indokolást [Abtv. 52. § (1b) bekezdés e) pont] arra nézve, hogy a Kúria végzése miért sérti a szabadsághoz való jogát.
- [26] Mindezek alapján az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt az Alaptörvény IV. cikk (2) bekezdésének sérelmét állító részében érdemben nem vizsgálta.

IV.

- [27] Az alkotmányjogi panasz nem megalapozott.
- [28] 1. Az Alkotmánybíróság mindenekelőtt áttekintette azokat a jogszabályi rendelkezéseket, amelyek a jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás felülvizsgálatának elrendelését – mint az alkotmánybírósági határozat egyik lehetséges jogkövetkezményét – érintik.
- [29] Az Abtv. 45. § (6) bekezdése teremti meg a lehetőségét annak, hogy az Alkotmánybíróság határozatában rendelkezzen az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása alapján jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás felülvizsgálatának az elrendeléséről, ha a büntetőeljárásban alkalmazott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés semmisségéből a büntetés, illetve az intézkedés csökkentése vagy mellőzése, valamint a büntetőjogi felelősség alóli mentesülés vagy annak korlátozása következne. A jogkövetkezmény alkalmazásából fakadó további eljárásjogi szabályokat a Be. tartalmazza, amely a 416. § (1) bekezdés e) pontjában lehetőséget (jogcímet) biztosít a felülvizsgálati eljárás megindítására abban az esetben, ha az Alkotmánybíróság a jogerős határozattal befejezett büntetőeljárás felülvizsgálatát elrendelte, feltéve, hogy a terhelt még nem mentesült a büntetett előlethez fűződő hátrányos következmények alól, vagy a kiszabott büntetés, illetőleg az alkalmazott intézkedés végrehajtása még nem fejeződött be, vagy a végrehajthatósága még nem szűnt meg. A jelenleg hatályos szabályozásban tehát a büntetőeljárás során igénybe vehető rendkívüli jogorvoslati lehetőségek közül a felülvizsgálat körében helyezkedik el az Alkotmánybíróság döntése nyomán megnyíló jogorvoslati lehetőség (szemben a korábbi megoldással, amely először a törvényességi óvás, majd a perújítás szabályainak alkalmazását írta elő).
- [30] A büntetőeljárás során alkalmazható felülvizsgálat intézménye hagyományosan a jogerős ítélet meghatározott, nagyobb súlyú jogi hibáinak orvoslását szolgálja, a felülvizsgálatot megalapozó okok alapvetően három csoportba oszthatók: anyagi jogszabálysértések [lásd: Be. 416. § (1) bekezdésének a) és b) pontjai], eljárásjogi szabálysértések [lásd: Be. 416. § (1) bekezdésének c) és d) pontjai], illetve az Alaptörvény vagy nemzetközi szerződés megsértését jelentő okok [lásd: Be. 416. § (1) bekezdésének e)–g) pontjai].
- [31] Az Abtv. és a Be. szabályainak együttes értelmezése alapján tehát megállapítható, hogy a Be. 416. § (1) bekezdésének e) pontjára alapozott felülvizsgálati eljárás feltétele, hogy a büntetőeljárásban alkalmazott – és az Alkotmánybíróság által alaptörvény-ellenesnek kimondott – jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés semmisségéből a büntetés, illetve az intézkedés csökkentése vagy mellőzése, valamint a büntetőjogi felelősség alóli mentesülés vagy annak korlátozása következne és a terhelt még nem mentesült a büntetett előlethez fűződő hátrányos következmények alól, vagy a kiszabott büntetés, illetőleg az alkalmazott intézkedés végrehajtása még nem fejeződött be, vagy a végrehajthatósága még nem szűnt meg.

- [32] Ebben az esetben a felülvizsgálati indítványt a legfőbb ügyésznek hivatalból kell benyújtania, az indítvány elbírálására pedig – az általános szabályokkal megegyező módon – a Kúria rendelkezik hatáskörrel [lásd: Be. 417 § (2) bekezdés, 420. § (1) bekezdés]. A Be. 423. § (2) bekezdése értelmében az ezen a jogcímen benyújtott indítványokat – az általános szabályoktól eltérően – az elbíráláskor hatályos jogszabályok alapján kell elbírálni. Az Alkotmánybíróság által elrendelt felülvizsgálat jogalkotói célja tehát az, hogy a jogerő feloldását követően az alaptörvény-ellenes jogszabályi rendelkezés(ek) figyelmen kívül hagyásával szülessen meg a döntés az ügyben a Kúria [lásd: Be. 427. § (2) bekezdés] vagy a korábban eljáró bíróság(ok) [lásd: 428. § (3) bekezdés] részéről, ezáltal biztosítva a jogorvoslás lehetőségét az alaptörvény-ellenes jogszabály(ok)ból fakadó – a büntetőjogi felelősséget, illetve kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés mértékét érintő – következmények tekintetében.
- [33] 2. Az indítványozó alkotmányjogi panaszában a jogorvoslathoz való jog sérelmére hivatkozott, amelynek okát abban látta, hogy a Kúria az Alaptörvénybe ütköző módon értelmezte az Alkotmánybíróság határozatával elrendelt felülvizsgálat során irányadó szabályokat. Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság a panasz elbírálása során – az Alaptörvény R) cikk (3) bekezdésében foglalt alaptörvény-értelmezési kötelezettségének megfelelően – felvázolja a jogorvoslathoz való jog tartalmát.
- [34] Az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy jogorvoslattal éljen az olyan bírósági, hatósági és más közigazgatási döntés ellen, amely a jogát vagy jogos érdekét sérti.
- [35] 2.1. Az Alkotmánybíróság számos alkalommal, többféle szempontból foglalkozott a jogorvoslati jog alkotmányos tartalmával. Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a jogorvoslathoz való jog lényegi tartalma az érdemi határozatok tekintetében a más szervhez, vagy ugyanazon szervezeten belüli magasabb fórumhoz fordulás lehetősége [lásd: 5/1992. (I. 30.) AB határozat, ABH 1992, 27, 31.; 35/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [16], legutóbb megerősítve: 3059/2017. (III. 20.) AB végzés, Indokolás [15]].
- [36] A jogorvoslathoz való alapjog biztosítását jelenti, ha az eljárásban a törvény garantálja az érintett számára, hogy ügyét az alapügyben eljáró szervtől különböző szerv bírálja el (513/B/1994. AB határozat, ABH 1994, 731, 734.). Minden jogorvoslat lényegi eleme a „jogorvoslás” lehetősége, vagyis a jogorvoslat fogalmilag és szubsztanciálisan tartalmazza a jogsérelem orvosolhatóságát [23/1998. (VI. 9.) AB határozat, ABH 1998, 182, 186., 3064/2014. (III. 26.) AB határozat, Indokolás [15]; legutóbb megerősítve: 18/2017. (VII. 18.) AB határozat, Indokolás [10]]. A különböző eljárásokban a jogalkotó eltérő jogorvoslati formákat, jogorvoslatot elbíró fórumokat állapíthat meg, valamint azt is eltérően határozhatja meg, hogy hány fokú jogorvoslati rendszer érvényesülhet [1437/B/1990. AB határozat, ABH 1992, 453, 454.; hasonlóan: 22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [95]].
- [37] Az Alkotmánybíróság értelmezésében az Alaptörvényben biztosított jogorvoslathoz való jog tényleges és hatékony jogorvoslat lehetőségének a biztosítását követeli meg, így nem csak abban az esetben állapítható meg az alapjog sérelme, ha a jogorvoslat lehetőségét teljesen kizárták [lásd például 36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [61]], hanem akkor is, ha a jogszabályban egyébként biztosított jogorvoslat más okból nem tud ténylegesen és hatékonyan érvényesülni, így például ha azt a részletszabályok rendelkezései akadályozzák meg, ezáltal üresítve ki, illetve téve formálissá a jogorvoslathoz való jogot [lásd 21/1997. (III. 26.) AB határozat, ABH 1997, 103, 105–106.; megerősítve: 14/2015. (V. 26.) AB határozat, Indokolás [31]]. Az alkotmányjogi panasz – mint rendkívüli jogorvoslati forma – vonatkozásában pedig leszögezte azt is az Alkotmánybíróság, hogy – bár a jogorvoslathoz való alapjogból nem következik kényszerítően e jogorvoslati lehetőség megteremtése, ha jogalkotó mégis megnyitotta e jogorvoslati forma lehetőségét, akkor – a jogalkotónak alkotmányos kötelessége olyan eljárásjogi szabályok megalkotása, amelyek alkalmazásával az alkotmányos jogokat ért jogsérelem valószínűsége, azaz hatékonyan orvosolhatóvá válik [lásd: 23/1998. (VI. 6.) AB határozat, ABH 1998, 182, 188.].
- [38] 2.2. Az Alkotmánybíróság leszögezte, hogy a jogorvoslathoz való jog tényleges és hatékony érvényesülése nem csupán a jogalkotóval szemben (a jogszabályok tartalmát illetően) fennálló követelmény, hanem az Alaptörvény 28. cikkéből következően (a jogszabályok értelmezése során) a jogalkalmazó szerveket is kötelezi. Mindez összhangban van az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 13. cikkében garantált hatékony jogorvoslathoz való jognak az Emberi Jogok Európai Bírósága (a továbbiakban: EJEB) ítélkezési gyakorlatában kibontott tartalmával is. Az EJEB maga is hangsúlyozta ugyanis, hogy az Egyezmény 13. cikkében biztosított jogorvoslati jog hatékonyságának mind a jogszabályok, mind azok gyakorlati érvényesülését illetően is fenn kell állnia, amit

az Egyezményben részes államok hatóságai nem akadályozhatnak műköedésük során jogszerűtlenül {*Ilhan kontra Törökország* [GC] (22277/93.), 2000. június 27., 97. bekezdés; *Karácsony és mások kontra Magyarország* (42461/13.), 2014. szeptember 16., 96. bekezdés; *Szél és mások kontra Magyarország* (44357/13.), 2014. szeptember 16., 93. bekezdés} [lásd: 14/2015. (V. 26.) AB határozat, Indokolás [32]; 11/2017. (V. 26.) AB határozat, Indokolás [30]}.

- [39] 2.3. A következetes alkotmánybíróági gyakorlat szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdéséből kényszerítően nem következik a rendes jogorvoslati formákon felüli, egyéb jogorvoslati lehetőségek biztosítása. Ugyanakkor az Alkotmánybíróság leszögezte azt is, hogy amennyiben jogalkotó mégis megteremtette a rendes jogorvoslaton felüli, valamely további jogorvoslat lehetőségét, abban az esetben ez jogalkotói döntés e jogorvoslat elbírálására hatáskörrel rendelkező bíróságok számára olyan, az Alaptörvény 28. cikkéből fakadó alkotmányos kötelezettséget is létrehozott, amely szerint jogalkalmazásuk során a jogalkotó által megnyitott jogorvoslat lehetősége az Alaptörvényből levezethető követelményeknek megfelelően, így hatékonyan és ténylegesen is érvényesüljön [lásd: 14/2015. (V. 26.) AB határozat, Indokolás [43]; 11/2017. (V. 26.) AB határozat, Indokolás [31]; utoljára: 3285/2017. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [27]}.
- [40] 3. Az Alkotmánybíróság az előzőekben ismertetett, Alaptörvényből fakadó követelményekből kiindulva mindenekelőtt azt vizsgálta, hogy az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben eljáró Kúria jogértelmezése összhangban áll-e az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében garantált jogorvoslathoz való joggal.
- [41] 3.1. Az Alkotmánybíróság az indítványozó által is felhívott, 23/2014. (VII. 15.) AB határozatában megállapította – más jogszabályi rendelkezés mellett – a régi Btk. 2010. július 23-tól 2013. június 30-ig hatályos 85. § (4) bekezdésének alaptörvény-ellenességét és egyúttal elrendelte az említett jogszabályi rendelkezés alkalmazásával meghozott, jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát is. A Kúria a támadott végzésében azzal utasította el az indítványozó Be. 416. § (1) bekezdés e) pontja szerinti felülvizsgálati indítványát, hogy az indítványozó büntetőügyében korábban eljáró ítélőtábla nem alkalmazta az Alkotmánybíróság által megsemmisített jogszabályi rendelkezést, hanem csak figyelembe vette a régi Btk. 2. §-a alapján (az időbeli hatályt érintően) elvégzett értékelő tevékenysége során. Az indítványozó érvelése szerint viszont az időbeli hatály kérdésében történő döntést lényegesen befolyásolta a később az Alkotmánybíróság által alaptörvény-ellenesnek talált jogszabályi rendelkezés, ezért azt – bár valóban nem közvetlenül, de közvetett módon mégis – alkalmazták az ügyében az említett alkotmánybíróági határozatban megsemmisített büntetőjogi rendelkezést.
- [42] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az ügyben felmerült alkotmányossági problémát az okozza, hogy az Abtv. idézett rendelkezése a felülvizsgálat elrendelését a jogszabály alkalmazásához köti, a Kúria támadott végzésben kifejtett jogértelmezése ugyanakkor nem tekinti az „alkalmazás” fogalmába tartozónak az időbeli hatály kérdésében való döntés során egy meghatározott jogi rendelkezés értékelését, figyelembe vételét.
- [43] 3.2. Az Alkotmánybíróság működése során az esetek túlnyomó többségében a jogerős határozattal lezárt büntetőügyek felülvizsgálata valamilyen különös részi büntetőtényállás alaptörvény-ellenességének (alkotmányellenességének) megállapításával összefüggésben merült fel, így az alaptörvény-ellenes (alkotmányellenes) jogszabályi rendelkezés megsemmisítése egyértelműen és jól körülhatárolhatóan kizárólag az adott törvényi tényállás alapján (tehát a törvényi tényállást tartalmazó rendelkezést alkalmazva) elítélt személyek büntetőjogi felelősség alóli mentesülését eredményez(het)te.
- [44] Ha az Alkotmánybíróság egy általános részi büntetőjogi rendelkezés alaptörvény-ellenességét állapítja meg, az adott norma semmissége is természetesen elsősorban annak az alkalmazásával megállapított büntetőjogi felelősség alóli mentesülést, illetve felelősségkorlátozást, valamint a kiszabott büntetés (alkalmazott intézkedés) csökkenését, mellőzését eredményezheti, amely azonban nem kizárólag egy, hanem jellemzően több (sőt, adott esetben bármelyik) különös részi tényállásban meghatározott bűncselekmény tekintetében lefolytatott büntetőügyben is bekövetkezhet.
- [45] A jelen ügyben benyújtott alkotmányjogi panasz alapját képező ügyben – a fentiekben említett esetektől eltérően – az eljáró bíróságok nem alkalmazták az Alkotmánybíróság által megsemmisített jogszabályt, hanem azt az időbeli hatály tekintetében elvégzett előzetes értékelő tevékenységük során vették figyelembe. A jelen ügyben relevanciával bíró régi Btk. 2. §-a (a jelenleg hatályos Btk. – szintén – 2. §-ában írt szabályozásával megegyező módon) előírta ugyanis, hogy a bűncselekményt az elkövetése idején hatályban levő törvény szerint kell

elbírálni. Ha viszont a cselekmény elbírálásakor hatályban levő új büntető törvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új törvényt kell alkalmazni; egyébként az új büntető törvénynek nincs visszaható ereje. Ennek megfelelően a büntetőügyekben eljáró bíróságoknak a döntésük meghozatalakor minden esetben előzetesen vizsgálnia kell, hogy az elbíráláskor hatályos a szabályozás nem kedvezőbb-e a terhelt számára. A bíróságnak e vizsgálat során számba kell vennie és értékelnie kell minden olyan – az elkövetés, illetve az elbírálás időpontjában hatályban lévő – büntetőjogi rendelkezést, amely kihatással lehet a terhelt büntetőjogi felelősségének a terjedelmére vagy az alkalmazott büntetőjogi jogkövetkezmény mértékére.

- [46] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy az időbeli hatály kérdésében való – a régi Btk. és a Btk. 2. §-a szerinti – bírósági döntés éppen arra ad választ, hogy a büntető ügyekben a két szóba jöhető, azaz az elkövetéskori vagy elbíráláskori időpontban hatályos büntető törvény közül melyiket kell alkalmazni a cselekmény elbírálása során. Az e kérdésben való döntés, vagyis valamelyik időpontban hatályos jogszabály kiválasztása értelemszerűen azt is jelenti, hogy a másik időpontban hatályos törvény nem kerül alkalmazásra a büntetőügy elbírálása során. Ahogy a Kúria a konkrét ügyben megjegyezte, az ítéletábla régi Btk. 2. §-a szerinti értékelő tevékenysége sem „az alaptörvény-ellenesnek nyilvánított rendelkezés alkalmazását, hanem – a visszaható hatályú büntetés alkotmányos alapelvéből következő – nem-alkalmazását jelentette.”
- [47] Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a kiválasztott időpontban hatályos Btk. alkalmazása – a büntetőjogi dogmatika rendszerébe illeszkedő módon – tehát azt jelenti, hogy a bíróság az előtte folyamatban lévő ügyet e jogszabály alapján bírálja el, döntését e jogszabály rendelkezéseire alapítja.
- [48] Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint az Abtv. 27. §-a szerinti alkotmányjogi panasz az Alaptörvény 28. cikkének érvényesülését szolgáló jogintézmény {3/2015. (II. 2.) AB határozat, Indokolás [18]; legutóbb megerősítve: 3285/2017. (XI. 14.) AB határozat, Indokolás [38]}. Az említett alaptörvényi rendelkezés szerint a bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. Az Alkotmánybíróság rögzíti, hogy az Alaptörvény 28. cikke alapján a bíróságokat terhelő értelmezési kötelezettség nyilvánvalóan kizárólag az alkalmazott rendelkezés engedte értelmezési mozgástér keretein belül áll fenn, azon túl nem terjeszkedhet.
- [49] Márpedig a jogalkotó az alaptörvény-ellenes (illetve korábban alkotmányellenes) jogszabályok alkalmazásából fakadó büntetőjogi következmények orvoslásának céljából alkotta meg az Abtv. 45. § (6) bekezdését [illetve korábban az Alkotmánybíróságról szóló 1989. évi XXXII. törvény (a továbbiakban: régi Abtv.) 43. § (3) bekezdését]. Az Alkotmánybíróság – a fentiekben kifejtettek alapján – rögzíti, hogy az alaptörvény-ellenesnek értékelt norma alkalmazásával megállapított büntetőjogi felelősség, illetve kiszabott büntetés, valamint alkalmazott intézkedés mint következményben határozta meg a jogalkotó azt a kivételes körülményt, amely okot ad az alkotmányos büntetőjogi garanciák érvényesülése céljából a jogerő tisztelőben megnyilvánuló jogbiztonsággal szemben is a jogorvoslati lehetőségre [vesd össze: 10/1992. (II. 25.) AB határozat, ABH 1992, 72, 75.]. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság az említett, 23/2014. (VII. 15.) AB határozatában is – más jogszabályi rendelkezés mellett a – a régi Btk. 85. § (4) bekezdésének alkalmazásával meghozott, jogerős határozattal lezárt büntetőeljárások felülvizsgálatát rendelte el. Mindez jelen ügyre vonatkoztatva azt is jelenti, hogy a Kúriának nem volt alkotmányos lehetősége arra, hogy az „alkalmazás” fogalmi körébe vonja az ítéletábla azon, a megsemmisített jogszabályi rendelkezés kapcsán elvégzett előzetes értékelő tevékenységét, amely alapján eldöntötte, hogy az elkövetéskor hatályos büntető törvényt alkalmazza az ügyben.
- [50] 3.3. A Kúria végzésében azt is megállapította, hogy az indítványozó felülvizsgálati indítványa, amelyben az ítéletábla régi Btk. 2. §-án alapuló döntését támadja – tartalmát tekintve – más jogcímmre, a Be. 416. § (1) bekezdésének *b)* pontjára alapított indítvány. A Be. 418. § (3) bekezdése ugyanakkor – a felhívott rendelkezéssel kapcsolatban is – előírja, hogy minden jogosult csak egy ízben nyújthat be felülvizsgálati indítványt. Tekintettel arra, hogy az indítványozó korábban (az említett alkotmánybírósági határozat meghozatalát megelőzően) már egy ízben nyújtott be a Be. 416. § (1) bekezdés *b)* pontjára (is) alapított felülvizsgálati indítványt (lásd: I/2. pont, Indokolás [7] és köv.), a Kúria a vizsgálatát – a Be. 418. § (3) bekezdésének egyértelmű tiltó rendelkezése értelmében – nem végezhetette el.
- [51] 3.4. A fentiekben kifejtettek alapján az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria jelen ügyben az Abtv. 45. § (6) bekezdése, valamint a Be. 416. § (1) bekezdés *b)* és *e)* pontjai, illetve 418. § (3) bekezdése egyértelmű rendelkezéseinek együttes alkalmazása és értelmezése eredményeként utasította el a felülvizsgálati indítványt.

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy a Kúria ennek során nem sértette meg az Alaptörvény 28. cikkében foglalt értelmezési kötelezettségét, így tehát a Kúria támadott végzésében kifejtett jogértelmezése nem okoz(hat)ta a jogorvoslathoz való jog sérelmét.

[52] Mindezekre figyelemmel az Alkotmánybíróság az indítványozó panaszát elutasította.

Budapest, 2018. január 23.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/987/2015.

